

Vereniging Vrienden van de Amsterdamse Binnenstad

gevestigd in het Aalsmeerder Veerhuis
Sloterkade 21 - 1058 HE Amsterdam
Telefoon 020 - 617 27 35, Fax 020 - 617 73 85
Email vvab@amsterdamsebinnenstad.nl
Website <http://www.amsterdamsebinnenstad.nl>
Postbank rek. nr. 1775369 - ABN-AMRO rek. nr. 41.18.45.306

Aan het Dagelijks Bestuur van het
stadsdeel Amsterdam-Noord
Postbus 37608
1030 BB Amsterdam

Betreft: Bestemmingsplan Overhoeks

Amsterdam, 14 februari 2006

Geacht bestuur,

Het bestemmingsplan Overhoeks ligt tot 16 februari ter visie en wij maken graag gebruik van de mogelijkheid onze zienswijze kenbaar te maken. In het linkerdeel van de strook in het verlengde van Overhoeks mag maximaal 1000 m² 110 meter hoog worden, maximaal 1000 m² 100 meter hoog en maximaal 2000 m² 90 meter hoog. In het totale achterste stuk van de die strook mogen nog eens maximaal 1000 m² bebouwd worden tot een hoogte van 90 meter. In het linkergedeelte van de strook (breed 44 meter) mag verder tot een hoogte van 35 meter worden gebouwd en in het rechtergedeelte (breed 30 meter) tot een hoogte van 24 m. Overhoeks zelf, het voormalige Shell-gebouw, is 75 meter hoog.

In de Hoogte Effect Rapportage wordt nonchalant gedaan over de onzes inziens rampzalige effecten van deze hoogbouw op de nabij gelegen historische binnenstad. Die effecten worden acceptabel genoemd, terwijl de bijgevoegde montagefoto's een duidelijke zichthinder aantonen. Onzes inziens is een bouwhoogte van maximaal 110 meter zo dicht op de oude binnenstad, waarvan het hoogste historische gebouw – de Westertoren – 85 meter hoog is, ontoelaatbaar. Op een aantal plaatsen is er vanuit de oude stad nog zicht op de open ruimte van het IJ, zoals het Singel, de Oostelijke Toegang, e.d. De nog in aanbouw zijnde massieve bebouwing op het Westerdoks- en Oosterdokseiland sluiten de historische stad af van het IJ. De impact van de bebouwing op het Westerdokseiland op de historische stad kan nu al beoordeeld worden: er is sprake van een totale afsluiting van het zicht vanaf de Prinsengracht. De schaarse ruimte die overblijft bij de Westelijke en Oostelijke Toegang dient dan niet ook nog eens dichtgezet te worden.

Gebouwen van deze omvang op deze plaats zijn dus een stedenbouwkundige vergissing van formaat, vergelijkbaar met de Labouchère-toren aan de Oostelijke Handelskade. Die toren in de zichtlijn van de Oudeschans heeft voorgoed de unieke positie van de Montelbaanstoren verknoeid. Het zicht vanuit een aantal richtingen op het open IJ dient gerespecteerd te worden. Daartoe behoren nadrukkelijk het Singel en de Oostelijke Toegang. Juist daar zal de bebouwing in zijn massaliteit contrasteren met de schaal van de historische binnenstad. Derhalve staat de geplande hoogbouw in Noord, stedenbouwkundig gezien, op de verkeerde plaats. Het is verbazingwekkend dat de HER aan dit feit volstrekt voorbij is gegaan, zonder enige beargumentering waarom deze hoogbouw op deze plek stedenbouwkundig gezien toelaatbaar is.

Op 17 augustus 2005 stelden wij in een brief aan de Gemeenteraad de vraag waarom Amsterdam zo dicht op de binnenstad eigenlijk een hoogbouwambitie moet hebben. Amsterdam is een typisch voorbeeld van een Europese stad op menselijke schaal. Onbeantwoord blijft de vraag waarom onze stad een hoogbouwambitie moet hebben, noch is beargumenteerd waarom de effecten van een dergelijke hoogbouw op de gehele stad, in het bijzonder de binnenstad, acceptabel zijn. Dat betekent dat er ook een beoordeling nodig is van de effecten van de hoogbouw op de gehele stad, in het bijzonder haar historische binnenstad. Niet de toevallige mogelijkheden en te verwachten grondopbrengsten, maar een stedenbouwkundige analyse van de gehele stad dient te bepalen of hoogbouw op bepaalde plaatsen mogelijk is. Een dergelijke analyse ontbreekt vooralsnog.

In de genoemde brief schreven wij het volgende:

Doelstelling:

Het bevorderen van een goed woon- en werkklimaat in de gemeente Amsterdam, in het bijzonder in de binnenstad, het ondernemen of stimuleren van activiteiten gericht op behoud en herstel van de historische bebouwing en het stedenbouwkundig karakter alsmede het verbreden van de kennis van Amsterdam.

“Het laatste decennium heeft het internationale debat over hoogbouw interessante nieuwe gezichtspunten opgeleverd, terwijl dat debat in een stroomversnelling is geraakt na de terroristische aanslagen van 11 september 2001 in New York. De Amerikaanse architectuurwetenschappers James Howard Kunstler en Nikos A. Salingaros stellen zelfs dat het tijdperk van de wolkenkrabbers voorbij is ('The End of Tall Buildings', 17 september 2001). Historische steden als Parijs, Londen en Rome hebben immers een voldoende hoge dichtheid weten te bereiken met overwegend lage stedelijke bebouwing op menselijke schaal. Een nieuwe stroming, *New Urbanism*, bepleit de terugkeer naar de principes van de Europese historische stad, waarin kleinschalige gebouwen en bouwblokken van maximaal vier verdiepingen een duurzame menselijke ecologie heeft voortgebracht. Daarbij wordt voortgeborduurd op de ideeën van Jane Jacobs, auteur van het standaardwerk 'The Death and Life of Great American Cities' (1961).

Ook in Europa zelf ontwikkelt zich langzaam maar zeker een beweging tegen hoogbouw. De Europese stad wordt immers als historisch fenomeen ernstig bedreigd door hoogbouw. Steden als Londen en Frankfurt – voorbeelden die het SPvE expliciet noemt – zijn in feite prijsgegeven. In Frankfurt heeft men geheel afscheid genomen van het idee van de Europese stad: deze stad is in karakter door hoge bankgebouwen vernietigd. In München heeft de bevolking zich tegen een dergelijk scenario op succesvolle wijze verzet. Op 11 november 2004 is in deze stad per referendum bepaald dat nieuwbouw niet hoger mag zijn dan de beeldbepalende kerk die de landmark van de stad vormt.

Het gaat om de vraag of de Europese stad, die tenslotte haar eigen karakter en aantrekkelijkheid heeft, ten prooi moet vallen aan de aspiraties van particuliere investeerders en anonieme marktkrachten. Willen de Europeanen dat hun steden in de toekomst lijken op Chicago, Hong Kong en Kuala Lumpur of dat ze hun eigen karakter behouden?

Voor Amsterdam geldt deze vraag nog meer, omdat Amsterdam in het bijzonder wordt gekenmerkt door een kleinschalig karakter op menselijke schaal. Moet Amsterdam meedoen aan een vorm van stedelijke globalisering die on-Europees is of ligt haar kracht juist in haar eigen Europese karakter? Is de attractie van Amsterdam de huidige en nieuw te ontwikkelen hoogbouw of is dat haar eigen stedenbouwkundig en architectonisch erfgoed? In Keulen heeft de UNESCO gedreigd dat de Dom van de Werelderfgoedlijst gaat als de hoogbouw aan de overzijde van de rivier doorgaat. Zal de UNESCO straks afzien van de aanwijzing van de Amsterdamse binnenstad als Werelderfgoed indien de huidige trend naar steeds hoger bouwen in en nabij de binnenstad doorgaat?”

Die vragen zijn evenzeer actueel bij het bestemmingsplan Overhoeks. Amsterdam heeft een rijke stedenbouwkundige traditie. Daarvan lijkt thans weinig meer over. Wat aan hoogbouw wordt toegevoegd, is klaarblijkelijk niet het resultaat van een stedenbouwkundige visie, maar eerder van de wens de grondopbrengst te maximaliseren. Ruimte wordt er overigens niet mee uitgespaard – omdat immers de bezonning een rol blijft spelen. Mede in dat licht kan met reden afgevraagd worden of in een belangenafweging het toprendement van de extra bouwhoogte opweegt tegen de schade die aan het stadsbeeld wordt toegebracht.

De hoogbouw, die met dit bestemmingsplan mogelijk wordt gemaakt, legt uit oogpunt van de stedenbouwkundige structuur een onzes inziens te zwaar accent op een plek waar dat niet hoort te liggen. Die zwaarte wordt veroorzaakt door de clustering. Het Havengebouw en Overhoeks waren nog enkele op zichzelf staande landmarks. Door de trend, die met de bouw van het Havengebouw is begonnen, ongecontroleerd voort te zetten, wordt grote schade toegebracht aan het stadsbeeld. Wij raden u daarom dringend aan de maximale bouwhoogte terug te brengen tot aanvaardbare proporties en dat is onzes inziens zelfs lager dan gebouw Overhoeks – dat als landmark op die plek immers een incident moet blijven.

Hoogachtend,

Namens de Vereniging Vrienden van de Amsterdamse Binnenstad,

Walther Schoonenberg,
voorzitter

Simon Blijleven,
penningmeester